

1

“Evet, elbette, şayet yarın hava güzel olursa” dedi Mrs. Ramsay. “Ancak erkenden kalkman gerekecek” diye de ekledi.

Bu sözler oğluna müthiş bir neşe verdi, sanki karar verilmiş, seyahat kesinleşmiş, yıllar sürmüşçesine sabırsızlıkla beklediği o muazzam olay, bir gececik karanlık ve bir günlük yelkenle seyirden sonra dokunulacak kadar yakınlaşmıştı. Daha altı yaşındayken bile bir duygusunu diğerinden ayıramayan, acısıyla tatlısıyla gelecek ihtimallerin halihazırda elde olanı gölgelemesine izin veren o klana ait olduğundan –böylesi kimseler için daha çocuklukta bile hissiyat çarkının her dönüşünün, kasvetin veya parıltının üzerine düştüğü ânı kristalize etme ve yerine sabitleme gücü olduğundan– annesi konuşurken yerde oturmuş Donnanma mağazalarının resimli kataloğundan fotoğraflar kesen James Ramsay için bir buzdolabı fotoğrafı ilahi bir mutluluk gibi göründü. Fotoğraf neşeyle çevrelenmişti. El arabası, çim biçme makinesi, kavak ağaçlarının hışırtısı, yağmurdan önce ağaran yapraklar, galklayan ekinkargası, tıngırdayan süpürgeler, hışırdayan elbiseler; tüm bunlar onun zihninde o denli renkli ve belirgindi ki halihazırda kendisine ait şahsi bir şifresi, gizli bir dili vardı; yüksek alnı ve kusursuz şekilde samimi, saf olan, sadece insani zaafllara hafifçe kaş çatan, delici mavi gözleriyle sert ve ödün vermez bir ciddiyete sahipmiş gibi görünüyor olsa da, buzdolabının etrafında makasını özenle yönlendirirken onu izleyen annesi James’i kırmızılar içinde, kakım kürküyle bir hâkim kürsüsünde veya devlet işlerinin birtakım badirelerine ilişkin katı ve mühim teşebbüsleri yönetirken hayal ediyordu.

Virginia Woolf

“Ama” dedi babası, misafir odasının penceresinin önünde durarak, “hava güzel olmayacak.”

O anda elinin altında bir balta, ocak demiri ya da babasının göğsünde bir yarık açıp hemen oracıkta onu öldürecek herhangi bir silah olsaydı, James onu kapıverecekti. Sadece varlığıyla, Mr. Ramsay'nin çocuklarının yüreğinde uyandırdığı hisler böylesine aşırıydı; şu an olduğu gibi, orada sıksa, bir bıçağın ağzı gibi incecik durarak sadece oğlunu hayal kırıklığına uğratmanın ve her açıdan kendisinden bin kat daha iyi olan karısını (James böyle düşünüyordu) küçük düşürmenin hazzıyla değil, muhakemelerinin doğruluğundan ötürü de bir çeşit gizli kibirle alaylı alaylı sırtıyordu. Dediği doğrudu. Her zaman doğrudu. Yalana kabiliyeti yoktu; bir gerçeği asla saptırmazdı, herhangi bir faniyi memnun etmek ya da kırmamak için nahoş bir lafı asla sakınmazdı, en azından onun tohumlarından üremiş evlatları, çocukluktan itibaren hayatın zor, hakikatlerin ödünsüz ve en parlak umutlarımızın söndüğü çelimsiz teknelerimizin karanlığa saplanıp kaldığı o masal ülkesine geçişte (bunları söylerken Mr. Ramsay sırtını dikleştirir, ufka bakıp küçük, mavi gözlerini kısırdı) insanın her şeyden evvel cesarete, hakikate ve dayanacak güce ihtiyacı olduğunun farkında olmalıydılar.

“Ama iyi olabilir; havanın güzel olmasını umuyorum” dedi Mrs. Ramsay, ördüğü kızılkahve çoraba hızlıca ufak bir ilmek atarken. Şayet bu gece bunu bitirebilir ve nihayetinde Deniz Feneri'ne gidebilirlerse, çorabı fenerin bekçisine, kalçasında tüberküloz olan oğlu için verecekti; bir yığın eski dergi, birazcık tütün, ışın aslı ortalıkta duran, istenmeyen ancak dağınıklık nedeni olan her ne varsa, tüm gün, lambayı cilalamak, fitilini temizlemek ve küçücük bahçelerini eşelemekten başka yapacak bir şeyleri olmayan, gün boyu oturmaktan ölesiye sıkılan bu zavallıları neşelendirecek bir şey olsun diye verilecekti. “Tenis

Deniz Feneri

sahası ebadındaki bir kaya parçasında, bir ay ve belki de fırtınalı havalarda daha fazla süre kapatılmış olmak hoşunuza gider miydi?” diye sorardı; “Hiç mektup ya da gazete gelmemesi, insan yüzü görememek; şayet evliyseniz, karınızı görememek, çocuklarınızın nasıl olduğunu, –hastalar mı, düşüp bacaklarını ya da kollarını kırmışlar mı– bilememek; aynı dehşetli dalgaların haftalarca kırılmasını görmek, ardından korkunç bir fırtınanın patlamak üzere olması, serpintisinin camları buğulaması, kuşların lambaya çarpması ve her şeyin sallanıp durması, denize uçma korkusuyla burnunuzu dışarı çıkaramamak hoşunuza gider miydi?” diye özellikle kızlarına hitap ederek sorardı. “Bundan ötürü” diye de eklerdi biraz farklı bir sesle, “onları rahatlatacak her ne varsa götürülmelidir.”

“Batıya yöneliyor” dedi ateist Tansley, rüzgârın esmesi için kemikli parmaklarını aralayarak, zira o esnada Mr. Ramsay’nin terasta bir aşağı bir yukarı yaptığı akşam yürüyüşüne o da katılmıştı. Yani bu, rüzgârın fenere çıkmayı zorlaştıracak en fena yönden estiği manasına geliyordu. Evet, nahoş şeyler söylemişti, Mrs. Ramsay bunu kabul ediyordu; bunu başa kakması ve James’i daha fazla hayal kırıklığına uğratması çirkindi; ancak ona gülmelerine de izin vermeyecekti. “Ateist” diye sesleniyorlardı ona; “küçük ateist.” Rose onunla alay ederdi; Prue onunla alay ederdi; Andrew, Jasper, Roger onunla alay ederlerdi; hatta tek dişi olmayan ihtiyar Badger bile onunla dalga geçmişti çünkü orada yalnız olmak çok daha güzelken (Nancy’nin dediğine göre) Hebrides Adaları’na kadar onların peşlerine takılan yüz onuncu gençti.

“Saçmalık” dedi Mrs. Ramsay, büyük bir ciddiyetle. Ondan aldıkları abartma huyu ve çok fazla insanı yatıya çağırdığı (ki bu doğrudu), kimini kasabada yatırdığı iması bir yana, konuklarına, özellikle de oraya tatile gelen ve kocasının “fevkalade yete-

Virginia Woolf

nekli” dediği, onun büyük hayranları olan, kilise fareleri kadar yoksulluk çeken gençlere karşı nezaketsizliğe asla tahammül edemezdi. Gerçekten de Mrs. Ramsay bütün karşı cinsi koruması altına almıştı; nedenini kendisinin de açıklayamayacağı sebeplerden, kimini mert, kimini yiğit, kimini ise aslında anlaşmalarda müzakere etmiş, Hindistan’ı yönetmiş diye, kimini de maliyeyi denetlediklerinden dolayı; son olarak da kendisine her kadının hissedeceği ya da makbul bulacağı türden bir tavırla yaklaşılmışından dolayı; bu öyle güven dolu, çocuksu ve saygılı bir şeydi ki yaşlı bir kadın saygınlığını yitirmeden bunu genç bir adamdan görebilirdi, bunun değerini anlamayan, ilişkilerine kadar hissetmeyen kıza yazıklar olsun! Tanrı’ya şükürler olsun ki kendi kızlarından hiçbiri böyle değildi!

Hışımla Nancy’ye döndü. Tansley’nin onların peşine takılmadığını söyledi. O oraya çağırılmıştı.

Bütün bunlardan kurtulmanın bir yolunu bulmalıydılar. Daha kolay bir yol, daha az zahmetli bir yol olmalı, diye iç geçirdi. Aynaya baktığında ağarmış saçını, çukurlaşmış yanağını gördü, yaş elli, diye düşündü, muhtemelen işleri daha iyi idare edebilirdi; kocasını, parayı, kocasının kitaplarını da. Ancak kendi hesabına tek bir saniye dahi kararından ötürü asla pişmanlık duymayacaktı, zorluklardan kaçmayacaktı ya da görevlerini aksatmayacaktı. Korkutucu bir görünüşü vardı şimdi, Charles Tansley yüzünden o kadar ağır konuştuktan sonra çöken sessizlikte kızları Prue, Nancy ve Rose başlarını tabaklarından kaldırıp bir süredir akıllarından geçirdikleri, annelerinkinden farklı bir yaşam üzerine imansız fikirleri düşünmeye daldılar; muhtemelen Paris’te; bundan daha çılgınca bir hayatı; sürekli şu adamın ya da başka bir adamın bakımını üstlenmeden yaşamayı; zira hepsinin aklında hürmet etmek ve nezaket konusunda sessiz sorgulamalar vardı, İngiltere Bankası, Hindistan

Deniz Feneri

İmparatorluğu, yüzüklü parmaklar, danteller konusunda da; ama bütün bunlarda güzelliğin özüne dair bir şeyler vardı onlar için, bu da onların genç kız yüreklerinde bir yiğitlik hissi uyandırıyor, annelerinin bakışları altında öylece otururlarken anneleri, peşlerine takılan o sefil ya da daha doğrusu Skye Adası'nda onlarla kalması için davet edilen ateist için onları bu denli sertçe azarladığında, bir dilencinin kirli ayağını yıkamak üzere çamurdan çıkararak bir kraliçeye benzeyen o anlaşılmaz sertliğine, aşırı nezaketine hürmet etmeye zorluyordu.

Mrs. Ramsay'nin kocasıyla pencere önünde duran Charles Tansley ellerini çırpıp, “Yarın Deniz Feneri'ne çıkılamayacak” dedi. Fazlasıyla konuştuğuna kuşku yoktu. Kadın, kendisini ve James'i yalnız bırakıp öyle konuşmaya devam etmelerini diledi. Charles Tansley'ye baktı. Ne sefil biriydi öyle, diyordu çocuklar ona, baştan ayağa kambur ve çökük. Kriket oynayamıyor, ağırkanlı hareket ediyordu, ayaklarını sürüyerek yürüyordu, alaycı vahşinin teki, diyordu Andrew. En çok neyi sevdiğini biliyorlardı; Mr. Ramsay'yle beraber sürekli bir aşağı bir yukarı yürümeyi ve şunun gibi şeyler söylemeyi: Kimin bunu, kimin şunu kazandığını, kimin Latin şiirinde “birinci sınıf bir adam”, kimin “çok zeki ama bence çürük”, kimin su götürmez bir biçimde “Balliol'daki en hünerli kimse” olduğunu, kimin geçici bir süreliğine Bristol ya da Bedford'ta köşesine çekildiğini ancak matematik ya da felsefenin bazı dallarına dair yazdığı Prolegomena¹ gün ışığına çıktığında –ki Mr. Tansley onun ilk sayfalarının provasını olur da Mr. Ramsay görmek ister diye yanında getirmişti– bu kişinin duyulması kaçınılmazdı. İşte böyle şeylerdi konuştukları.

Bazen Mrs. Ramsay'nin kendisi de gülmeden edemiyordu. Önceki gün, “dağlar kadar yüksek dalgalar” hakkında bir şeyler söylemişti. Evet, demişti Charles Tansley, birazcık sertti.

1) Yunanca “ön okuma”; akademik bir tezin giriş bölümü. [ç.e.n.]

Virginia Woolf

“İliğinize kadar ıslanmadınız mı?” diye sormuştu Mrs. Ramsay. “Nemli ama tamamen ıslak değil” demişti Mr. Tansley, kıyafetinin kollarını çekiştirip çoraplarına dokunarak.

Öte yandan buna canlarının sıkılmadığını söylüyorlardı çocuklar. Yüzü değildi, tavırları da değildi. Canlarını sıkan kenedisiydi, bakış açısıydı. Ne zaman ilginç şeylerden, insanlardan, müzikten, tarihten, herhangi bir şeyden bahsetseler, hatta diyelim ki güzel bir akşam neden dışarıda oturmamalım deseler, işte o vakit Charles Tansley’den şikâyet etmelerinin nedeni, her şeyi evirip çevirip bir şekilde konuyu kendi düşüncelerine çekmesi ve onları küçük düşürünceye kadar tatmin olmamasıydı. Resim galerilerine gitse, diyorlardı çocuklar, birine kravatımı beğendiniz mi, diye sorardı. Tanrı biliyor ya, derdi Rose, beğenilecek gibi de değildi.

Yemek biter bitmez, masadan geyikler gibi usulca kaybolan Mr. ve Mrs. Ramsay’nin sekiz çocuğu doğruca yatak odalarına çekildiler, herhangi bir şeyi, konuşmak isteyebilecekleri her şeyi tartışabilecekleri başkaca mahrem yeri olmayan bu evin içindeki sığınaklarına; orada Tansley’nin kravatını, Reform Yasası’nın kabulünü, deniz kuşlarını ve kelebekleri, insanları, her şeyi konuşabilirlerdi; sadece bir tahta parçasının birbirinden ayırdığı, böylece her ayak sesinin, Grisons Vadisi’nde kanser yüzünden ölümle cebelleşen babası için gözyaşı döken İsviçreli kızın rahatlıkla duyulabildiği çatı katına güneş dolar, kriket sopalarını, flaneleri, hasır şapkalarını, mürekkep şişelerini, boya kaplarını, böcekleri ve küçük kuş kafataslarını aydınlatırdı, duvara asılmış deniz yosununun lifleri, yıkandıkları için kumlardan pütürlü hale gelmiş havlularda da olan bir tuz ve ot kokusu yayardı.

Varlığın özüne işlemiş anlaşmazlıklar, bölünmeler, fikir ayrılıkları, ah bu denli erkenden mi ortaya çıkmalıydı, diye hayıflanıyordu Mrs. Ramsay. Çocukları ne kadar da tenkitçiydi. Öy-

Deniz Feneri

lesine saçma sapan konuşuyorlardı ki. James'in elinden tutarak yemek odasından çıktı; zira James diğerleriyle gitmek istememişti. Ona öyle saçma geliyordu ki farklılıkları bulup çıkarmak, Tanrı biliyor ya, insanlar bu olmadan da zaten kâfi derecede farklıydı. Pencere önünde durarak, gerçek farklılıklar, diye düşündü, yeterli, oldukça yeterli. O anda aklından zenginlerle yoksulları, üst ve alt sınıfları geçiriyordu; doğuştan soylu olanlara çok içinden gelmese de biraz saygı duyardı; zira o da damarlarında bu soyluların öz kanını taşıyordu, azıcık söylene olsa da kızları on dokuzuncu yüzyılda İngiliz salonlarına dağılan, peltek konuşmaları o denli cezbedici, o denli ateşli olan İtalyan hanesine mensup değil miydi, ayrıca tüm zekâsını, etkisini ve mizacını onlardan almıştı, miskin İngilizler ya da soğuk İskoçlardan değil; ancak onu asıl düşündüren diğer sorundu; zenginlik ve yoksulluk sorunu, çantasında bulunan not defteri ve yevmiyeleri, harcamaları, çalışanları ve işsizleri dikkatlice sütunlara yazdığı kalemle haftalık, günlük olarak bir dulu ya da hayat kavgası veren falanca eşi ziyaret ettiği zamanlar ya burada ya Londra'da kendi gözleriyle gördüğü şeylerdi; böylece hayırseverliği, haksızlıklar karşısında kendi öfkesini yatıştırmaya, biraz da kendi merakını gidermeye yarayan bir ev kadını olmaktan kurtularak eğitimsiz aklıyla oldukça hayranlık duyduğu sosyal sorunları ortaya koyan bir araştırmacı olmak umunduydu.

Orada durup James'in elini tutarken, ona bunlar çözümsüz meseleler gibi geliyordu. Dalga geçtikleri genç adam peşinden salona gelmişti; masanın yanında durmuş, kendisini her şeyden dışlanmış hissederek bir şeyle acemice oynuyordu, Mrs. Ramsay etrafa bakmadan da bunu hissediyordu. Çocukların hepsi gitmişti; Minta Doyle ve Paul Rayley; Augustus Carmichael; kocası, herkes gitmişti. İç çekerek dönüp, "Benimle gelmek sizi sıkar mı Mr. Tansley?" dedi.

Virginia Woolf

Mrs. Ramsay'nin kasabada yapılacak bazı sıkıcı işleri vardı; bir-iki mektup yazacaktı; muhtemelen on dakikada hazır olabilirdi; şapkasını takacaktı. Ve on dakika sonra sepeti ve güneş şemsiyesiyle yine oradaydı, bir gezinti için hazırlanmış hissi veriyordu, yine de çim tenis sahasını geçerlerken, sarı, kedi gözleri yarı açık güneşlenen Mr. Carmichael'a –öyle ki bir kedinin gözleri gibi hareket eden dalları ya da geçip giden bulutları yansıtıyor gibi görünüyordu gözleri ama hiçbir içsel düşünce ya da duyguya dair bir ipucu vermiyorlardı– herhangi bir şey isteyip istemediğini sormak üzere bir an için durdu.

Büyük bir keşif yolculuğuna çıktıklarını söyledi gülerken. Kasabaya gideceklerdi. “Pul, mektup kâğıdı, tütün?” diye önerilerde bulundu, Mr. Carmichael'ın yanı başında durarak. Ama hayır, hiçbir şey istemiyordu. Mr. Carmichael ellerini koca göbeğinin üzerinde kavuşturmuş, gözlerini kırıştırıyordu, bu tatlı sözlere nazik bir yanıt vermek ister gibiydi (Mrs. Ramsay baştan çıkarıcı olsa da azıcık gergindi) ancak veremedi, tek kelime etmeden, herkesi sarmalayan gri-yeşil uyuşukluğa dalmıştı, iyi dileklerin engin ve müşfik rehabetindeydi; bütün ev; bütün dünya; içindeki tüm insanlar da, zira öğlen yemeğinde gizlice bardağının içine bir şeyden birkaç damla dökmüştü, bu da aslında sütbeyazı olan bıyığıyla sakalının üzerindeki parlak kanarya sarısı lekenin nedeniydi, diye düşünmüştü çocuklar. Hayır, hiçbir şey istemiyorum, diye mırıldandı.

Mr. Carmichael büyük bir filozof olmalıydı, dedi Mrs. Ramsay, balıkçı kasabasına doğru giderlerken, ancak talihsiz bir evlilik yaptı. Siyah güneş şemsiyesini dimdik tutarak tarif edilemez bir beklenti havasıyla ilerleyip sanki hemen köşenin orada biriyle karşılaşacakmışçasına yürürken hikâyeyi anlattı; Oxford'da bir kızla yaşadığı gönül ilişkisini, erkenden yapılan bir evliliği, yoksulluğu, Hindistan'a gidişini, “sanırım pek de güzel biçimde” azıcık şiir çevirmiş olmasını, oğlanlara Farsça

Deniz Feneri

ya da Hintçeyi öğretmeye gönüllü olmasını; ama bunların ne faydası olacaktı ki şimdi, demin gördükleri gibi çimlerde uzanıp yatıyordu işte.

Mrs. Ramsay'nin bunları ona anlatması daha önce terslendiği için Charles Tansley'yi teskin etti; koltuklarını kabarttı. Keyfi yerine gelmişti. Üstü kapalı olarak, Mr. Carmichael'ın, zayıflamaya yüz tutmuş olsa da zekâsının yüceliğini kabul etmesi, tüm eşlerin –kızı suçladığından değil ve aslında evliliğin kâfi derecede mutlu olduğuna da inanıyordu– eşlerinin emeğine tabi olması gerektiğini düşünmesi Tansley'nin hiç olmadığı kadar kendini beğenmesini sağlamıştı, şayet bir taksi tutsalardı memnuniyetle ücretini öderdi. Onun küçük çantasına gelince, onu taşıyamaz mıydı? Hayır, hayır, dedi Mrs. Ramsay, ONU her zaman kendisi taşırdı. Taşıyordu da. Evet, Tansley onda bunu hissetmişti. Pek çok şey hissediyordu; özellikle de anlam veremediği nedenlerden ötürü onu heyecanlandıran ve rahatsız eden belli bir şeyi. Mrs. Ramsay'nin kendisini sırtında cüppesi ve başında şapkasıyla bir tören alayında yürürken izlemesini çok isterdi. Gözünün önüne bir öğretim üyeliği, bir profesörlük geliyordu, kendisini her şeye kabiliyetli görüyordu; ama Mrs. Ramsay neye bakıyordu öyle? Afiş yapıştırıran adamın birine. Hışırdayan geniş kâğıt düzleşti, fırçanın her vuruşu dinç bacıklar, çemberler, atlar, ışıldayan kırmızılarla mavileri pürüzsüz ve güzel bir biçimde ortaya çıkardı, ta ki duvarın yarısı bir sirk duyurusuyla kaplanana kadar; yüz tane atlı, yirmi tane becerikli fok balığı, aslanlar ve kaplanlar... Başını ileri uzatarak, zira Mrs. Ramsay miyoptu, sesli olarak okudu... “Bu kasabayı ziyaret edecek” diye okudu. Böyle bir merdivenin tepesinde durmak, tek kollu bir adam için fevkalade tehlikeli bir iş, diye haykırdı; adamın sol kolu iki yıl önce bir biçme makinesine kapılıp kopmuştu.

Virginia Woolf

“Hepimiz oraya gidelim!” diye haykırdı Mrs. Ramsay, yürümeye devam ederken, sanki tüm o atlılar ve atlar onu çocukça bir sevinçle doldurmuş da acıma hissini unutturmuştu.

“Gidelim” dedi Tansley de onun sözlerini tekrarlayarak, ancak bunu öyle bir tedirginlikle söyledi ki Mrs. Ramsay’nin irkilmesine neden oldu. “Hep beraber sirke gidelim.” Hayır. Doğru düzgün söyleyememişti. Sesinden bir şeylerin yolunda olmadığı anlaşılıyordu. “Ama ne?” diye merak etti Mrs. Ramsay. Neyi vardı böyle? O an ona karşı içten bir yakınlık duydu. “Onu çocukken sirke hiç götürmemişler mi?” diye sordu. “Asla” diye cevapladı Tansley, sanki Mrs. Ramsay tam da ona istediğini sormuştu; sanki günlerdir onu sirke götürmediklerini söylemenin özlemini çekmişti. Ailesi genişmiş, kız erkek dokuz kız kardeşi varmış ve babası çalışan biriymiş. “Babam bir eczacı, Mrs. Ramsay. Bir dükkânı var.” O da on üç yaşından beri kendi parasını kazanıyormuş. Sıklıkla kışı bir paltosu bile olmadan geçirirmiş. Kolejdeyken “bir iyiliğin karşılığını” asla veremezmiş (bunlar onun söylediği katı, sert sözlerdi). Kullandığı her şeyin diğer insanlarınkinden iki kat daha fazla dayanmasını sağlaması gerekiyormuş; en ucuz tütünü tütürürmüş; adi olanından; rıhtımlardaki ihtiyar adamların içtiğinden. Aşırı çalışmış; günde yedi saat; şimdi çalıştığı konu ise bir şeylerin birileri üzerindeki tesiriymiş. Yürümeye devam ediyorlardı ve Mrs. Ramsay onun söylediklerinden pek bir mana çıkaramıyordu, sadece tek tük sözcükleri duyuyordu... tez... öğretim üyeliği... doçentlik... okutmanlık. Mrs. Ramsay öylesine üstünkörü, bir çırpıda dökülen çirkin akademik jargonu dinlemiyordu ancak sirke gitme düşüncesinin neden Tansley’yi bu kadar acıttığını anladığını söylüyordu kendi kendine, zavallı küçük adam, ayrıca ne diye babası, annesi ve kardeşleri hakkında bütün o itiraflarda bulunduğunu da anlayabiliyordu ve kimşenin bundan sonra ona gülmesine izin vermeyecekti; Prue’yla

Deniz Feneri

da bunu konuşacaktı. Mrs. Ramsay, Tansley'nin sirke değil de Ramsay'lerle Ibsen'i² seyretmeye gittiğini anlatmaktan zevk aldığı düşünüyordu. Korkunç bir ukalaydı; ah evet, çekilmez derecede sıkıcı biriydi. Zira şimdi kasabaya varmış, faytonların parke taşlarını tıkırdatıp geçtiği anacaddede olmalarına rağmen hâlâ yerleşim alanlarından, öğretmenlikten, işçilerden, kendi sınıfımızdakilere yardım etmekten ve konferanslardan söz etmeye devam ediyordu, Mrs. Ramsay onun özgüvenini yeniden topladığını, sirk mevzusunu atlattığını ve kendisine (şimdi gene ona bir yakınlık hissetmişti) bir şey söylemek üzere olduğunu anlamıştı ki o anda evler her iki taraftan da gözden kaybolmaya başladı, rıhtıma vardılar, tüm körfez önleri sıra uzanıyordu, Mrs. Ramsay haykırmadan edemedi: "Ah ne kadar da güzel!" Çünkü koca bir tabak dolusu mavi su huzurundaydı, orta yerinde, uzakta, ağırbaşlı eski Deniz Feneri duruyordu; sağda, göz alabildiğine uzanan, solarak ve alçalarak yumuşak, alçak kıvrımlar halinde, insanın ayak basmadığı bir ay ülkesine doğru her daim kaçıyormuş gibi görünen yabancı çimenlerin üzerlerinde dalgalandığı yeşil kum tepeleri.

Mrs. Ramsay durdu, gözleri daha da grileşerek, işte bu, kocamın sevdiği manzara, dedi.

Bir an için duraksadı. Ama şimdi, dedi, ressamlar buraya gelmişler. Hakikaten de orada, sadece birkaç adım ötelinde onlardan biri duruyordu, Panama şapkasını takmış, sarı çizmeli, ağırbaşlılıkla, sakince, dikkat kesilmiş, on küçük oğlan onu izlemesine rağmen, yuvarlak, kırmızı yüzünde derin bir hoşnutluk ifadesiyle dik dik bakıyor, ardından fırçasını daldırıyordu; fırçasının ucunu yeşil ya da pembe renkli bir çeşit yumuşak bulamaca daldırıyordu. Üç yıl evvel, Mr. Paunceforte buraya geldiğin-

2) Norveçli oyun yazarı Henrik Ibsen. [ç.e.n.]